

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Некласична політична теорія”	6
Зміст дисципліни “Некласична політична теорія”	7
Питання для самоконтролю	10
Список літератури.....	13

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Гютюнник*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Тищенко*

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“НЕКЛАСИЧНА ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ”
(для магістрів)

Зам. № ВКЦ-5697

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,81. Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2012

Підготовлено доцентом кафедри політології Г. Я. Дідух

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 11 від 08.05.12)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дідух Г. Я. Навчальна програма дисципліни “Некласична політична теорія” (для магістрів). — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2012. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Некласична політична теорія”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
- © ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

91. *Цанф В.* Теория модернизации и различие путей общественного развития // Социол. исслед. — 1998. — № 8. — С. 14–26.
 92. *Шейммер В.* Мечты о Европе. Европа с XIX века до рубежа третьего тысячелетия / Пер. с нем. Л. Пантиной. — М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. — С. 383.
 93. *Штомпка П.* Теории модернизации, старые и новые. Последние “воплощения” эволюционизма: Пер. с англ. / Под ред. В. А. Ядова // Социология соц. изменений. — М.: Аспект Пресс, 1996. — С. 170–186.
 94. *Щёкин Г. В.* Диалог цивилизаций: новые принципы организации мира: Доклад на Всемирной конф., 24 мая 2002 г. — К.: МАУП, 2002. — 24 с.
 95. *Щёкин Г. В.* Социальная философия истории (теория социального развития): Монография. — К.: МАУП, 1996. — 152 с.
 96. *Элльоль Ж.* Политическая иллюзия. — М.: NOTA BENE Media Trade Co., 2003. — 432 с.
 97. *Ясперс К.* Истоки истории и ее цель // Смысл и назначение истории: Пер. с нем. — М.: Политиздат, 1991. — 527 с.
- Додаткова*
98. *Bourdieu P.* Language and Symbolic Power, Cambridge, Mass / P. Bourdieu. — Harvard University Press, 1991.
 99. *Butler J.* Excitable Speech: A Politics of the Performative / J. Butler. — New York: Routledge, 1997.
 100. *Évrard F.* Michel Foucault et l'histoire du sujet en Occident / F. Évrard. — Paris, 1995. — 128 p.
 101. *Flynn R. T.* Foucault and the Politics of Postmodernity / T. R. Flynn // Nous. — Bloomington, 1989. Vol. XXIII, #2. — P.187–198.
 102. *Foucault M.* Le pouvoir, comment s'exerce-t-il? / M. Foucault // La pensée politique. Textes essentiels. — Paris, 1992. — P.751–762.
 103. *Foucault M.* Pourquoi etudier le pouvoir: la question du sujet / M. Foucault // Un parcours philosophique. — Paris. — 1984. — P. 297–308.
 104. *Seitz B.* Constituting the political subject, using Foucault / B. Seitz // Man and World. An International Philosophical Review. — Dordrecht, 1993. Vol. 26, #4. — P. 443 – 455.
 105. *Touraine A.* Michel Foucault, le pouvoir et les sujets (p.193-202) / A. Touraine // Critique de la modernité. — Paris: Fayard. — 1992. — 462 p.
 106. *Turkle S.* Psychoanalytic politics: Jacques Lacan and Freud's French Revolution / S. Turkle. — N.Y. — L.: The Guilford press, 1992. — 344 p.

74. *Сорокин П.* Человек. Цивилизация. Общество. — М.: Политиздат, 1992. — 543 с.
75. *Сюриса М.* Деньги. Крушение политики. — СПб.: Стилос, 2001. — 138 с.
76. *Тоффлер Э.* Метаморфозы власти. — М.: АСТ, 2001. — 669 с.
77. *Тоффлер Э.* Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге XXI столетия: Пер. с англ. — М.: ООО “Изд-во АСТ”, 2003. — 669 с.
78. *Тоффлер Э.* Раса, власть и культура // Новая технократическая волна на Западе. — М.: Прогресс, 1986. — 340 с.
79. *Ушакин С. А.* После модернизма: язык власти или власть языка // Обществ. науки и современность. — 1996. — № 5. — С. 130–140.
80. *Уэйт Дж.* Политическая онтология // Философия Мартина Хайдеггера и современность. — М.: Наука, 1991. — С. 188–214.
81. *Филлипс Л. Дж.* Дискурс — анализ. Теория и метод. — Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. — 345 с.
82. *Фридрих К.* Тоталитарная диктатура и автократия / К. Фридрих, З. Бжезинский // Тоталитаризм: Что это такое? (Исследования зарубежных политиков). — М.: ИНИОН, 1993. — Ч. 2. — С. 79–91.
83. *Фуко М.* Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. — М.: Магистериум. Касталь, 1996. — 448 с.
84. *Фуко М.* Говорящий пол (сексуальность в системе микрофизики власти) // Современная философия. — 1995. — № 1. — С. 35–43.
85. *Фуко М.* Интеллектуалы и власть: Избранные политические статьи, выступления и интервью / М. Фуко. — М.: Праксис, 2002. — 384 с. — (Серия “Новая наука политики”).
86. *Фуко М.* Навіщо вивчати владу: проблема суб’єкта // Філософська і соціологічна думка. — 1990. — № 9. — С. 91–93.
87. *Фуко М.* Наглядати й карати. Народження в’язниці. — К.: Основи, 1998. — 392 с.
88. *Фурс В.* Контуры современной критической теории. — Минск.: ВАР, 2002. — 164 с.
89. *Хайек Ф. А.* Дорога к рабству: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1992. — 176 с.
90. *Хелер А.* Пересмотренное понятие политического // Современная полит. теория / Ред. Д. Хэлда. — М.: Гнозис, 2001. — С. 462–478.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

XX ст. можна охарактеризувати, як час бурхливого розвитку політичної теорії. І недаремно, адже дуже часто останню прирівнюють до “науки наук” за умов демократії, а враховуючи той факт, що саме нішній час ознаменувався переходом від авторитарних до демократичних режимів є зрозумілим інтерес до політичної науки.

Основи сучасного політичного знання було закладено у першій половині XX ст. такими визначними науковцями, як М. Вебер, В. Парето, Г. Моска, Ч. Мерріам, Г. Лассуел, Г. Алмонд, С. Верба та іншими дослідниками. Особливо бурхливий розвиток політології відбувається після Другої світової війни, що обумовлено низкою обставин об’єктивного і суб’єктивного характерів. Саме у той час формувалася методологія, розмежування предметних сфер, система різноманітних шкіл та течій.

Політичні теорії — це не банальна сукупність різноманітних даних, спроб пояснення політичних феноменів і відображення течій політичної думки. Як зазначають укладачі видання “Антологія світової політичної думки”¹, — це аналіз порядку та хаосу, тріумфів та трагедій, блискучих досягнень і шалених провалів, співробітництва і конфліктів, прогресу і розпаду. Саме політична теорія дає можливість побачити усезагальність політики та водночас розуміти те, що є деструктивним чи неадекватним, ірраціональним у власних політичних інститутах та діях.

Зазначимо, що не тільки перераховані вище науковці є “класиками” політичної теорії, до них належать такі дослідники, як Р. Даль, Дж. Сарторі (теорії демократії), Р. Мілс (теорії еліт), Д. Істон, Т. Парсонс, Р. Арон, К. Дойч (політичні системи), Г. Моргентау, Е. Хаас, К. Райт, М. Каплан (теорії міжнародних відносин), М. Дюверже, К. Бейме (партійно-політичні системи) та ін.

¹ *Антологія* мировой политической мысли: В 5 т. / Рук. проекта: Г. Ю. Семигин, Л. Н. Алисова, В. В. Баев. — Т. 1: Зарубежная политическая мысль: история и эволюция. — М.: Мысль, 1997. — 830 с.; Т. 2: Зарубежная политическая мысль XX в. — Там же. — 830 с. Т. 3: Политическая мысль в России: X — первая пол. XIX в. — Там же. — 798 с.; Т. 4: Политическая мысль в России: Вторая пол. XIX–XX в. — Там же. — 829 с.; Т. 5: Политические документы. — Там же. — 766 с.

Формуються ці теорії у межах одного з найперспективніших напрямів у політичній науці — порівняльній політології, яка дає змогу суттєво розширити погляд на сучасні політичні процеси.

Виникає цілком логічне запитання — яке місце у зазначеному посідає “некласична політична теорія”, і чому актуальним є вивчення цієї навчальної дисципліни магістрами спеціальності “Політологія”.

Сучасний світ багатьма науковцями розглядається крізь призму постмодерністського бачення. Саме останнє зумовлює появу низки робіт, які зараховують до “некласичних”.

З початком постмодернізації той погляд на світ, який переважав в індустріальних суспільствах з часів промислової революції, поступово витісняється новим світоглядом. У ньому знаходять своє відображення очікування людей, які прагнуть певних змін. Явище постмодернізації змінює характер базових норм політичного, трудового, релігійного, сімейного, статевого життя. Таким чином, процес господарського розвитку призводить до того, що рух у напрямі модернізації змінюється курсом на постмодернізацію. І модернізація, і постмодернізація тісно пов'язані з процесами у господарській сфері, водночас, постмодернізація є більш пізньою стадією розвитку, якій властивий зовсім інший комплекс вірувань, настанов, ніж модернізації. Цей комплекс не тільки є наслідком економічних чи соціальних перетворень, він, у свою чергу, формує соціально-економічні умови, а потім відчуває на собі їх вплив.

Саме феномену постмодернізації властиві такі риси, як відмова від акцентів на економічну ефективність, бюрократичні структури влади і науковий раціоналізм (на чому постійно наголошують модерністи). Явище постмодерного світогляду передбачає більш гуманне суспільство, в якому самостійності, багатоманітності і самовиразу особистості надається великий простір. Архітектура постмодернізму повернула собі людський вимір, практикуючи елементи декору і ретроспективізм, водночас, на основі нової і новітньої технологій. На стадії постмодернізації суспільство відходить від стандартного функціоналізму, від захоплення наукою і економічним зростанням, які поширювалися в індустріальному суспільстві протягом усієї “епохи дефіциту”, і робить більший акцент на естетичних та людських моментах.

Зазначені обставини трансформації соціального буття вимагають переформатування всіх суспільних сфер, і, зокрема, дотичних до них теоретичних надбудов. І політична теорія тут не є виключенням. Як наукова відповідь на зміни цих практичних реалій побачили світ роботи таких “некласиків”, як К. Шмітт, Г. Лукач, М. Гайдеггер,

58. *Огурцов А. П.* Научный дискурс: власть и коммуникация (дополнительность двух традиций) // *Филос. исслед.* — 1993. — № 3. — С. 12–59.
59. *Ортега-и-Гассет Х.* Спортивное происхождение державы // *Философская и социологическая мысль.* — 1990. — № 6. — С. 38–48.
60. *Пеггелер О.* Хайдеггер и политика // *Философия Мартина Хайдеггера и современность.* — М.: Наука, 1991. — С. 172–187.
61. *Подорога В. А.* Власть и познание (археологический поиск М. Фуко) // *Власть: Очерки современной политической философии Запада.* — М.: Наука, 1989. — С. 206–255.
62. *Подорога В. А.* Власть и формы субъективности // *Новые тенденции в западной социальной философии.* — М.: Наука, 1988. — С. 44–61.
63. *Подорога В. А.* Феномен власти // *Филос. науки.* — 1993. — № 1–3. — С. 32–50.
64. *Посконин В. В.* Социально-политическая теория Т. Парсонса: методологический аспект. — Ижевск: ЧИБИС, 1994. — 156 с.
65. *Пшевортский А.* Демократия и рынок. Политические и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке: Пер. с англ. — М.: РОССПЭН, 2000. — 320 с.
66. *Рассел Б.* Власть. Новый Социальный Анализ. — К.: Стэп-К, 1996. — 238 с.
67. *Ростоу Д.* Переходы к демократии : попытка динамической модели // *Полис.* — 1996. — № 5. — С. 5–15.
68. *Рыклин М.* Власть знаков: Опыт политической семиологии // *Критический анализ методов исследования в совр. буржуаз. философии.* — М.: ИФ АН СССР, 1986. — С. 101–120.
69. *Рыклин М.* Сексуальность и власть: антирепрессивная гипотеза Мишеля Фуко // *Логос.* — М.: Жизнь, 1994. — № 5. — С. 196–206.
70. *Рыклин М. К.* Власть и политика литературы (политическая семиология Р. Барта) // *Власть: Очерки современной политической философии Запада.* — М.: Наука, 1989. — С. 295–326.
71. *Салмон Г.* Наука как власть и наука как коммуникация (противоборство двух традиций) // *Филос. исслед.* — 1993. — № 3. — С. 60–62.
72. *Серно П.* О языке власти: критический анализ // *Философия языка в границах и вне границ.* — Харьков: Фолио, 1994. — Т. 2. — С. 119–128.
73. *Сокулер З. А.* Знание и власть: наука в обществе модерна. — СПб.: РХГИ, 2001. — 240 с.

39. Дельоз Ж. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп / Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі. — К.: КАРМЕ—СИНТО, 1996. — 384 с.
40. Жижек С. Добро пожаловать в пустыню реального. — М.: Фонд Прагматика культуры, 2002. — 160 с.
41. Жижек С. Интерпассивный субъект / Электронный ресурс. — Режим доступа: <http://www.artinfo.ru/ru/news/main/Paris-Okuneva-2.htm>
42. Зимовец С. Иррациональные основания власти // Параллели. — М.: Наука, 1991. — С. 118–132.
43. Инглхарт Р. Постмодерн: Меняющиеся ценности и изменяющиеся общества // Полит. исслед. — 1997. — № 4. — С. 6–32.
44. Ионин Л. Г. Масса и власть (политическая антропология Э. Канетти) // Власть: Очерки современной политической философии Запада. — М.: Наука, 1989. — С. 180–205.
45. Канетти Э. Масса и власть. — М.: AdMarginem, 1997. — 527 с.
46. Кожев А. Понятие власти. — М.: Праксис, 2006. — 116 с.
47. Коэн Л. Дж. Гражданское общество и политическая теория / Л. Дж. Коэн, Э. Арато. — М.: Весь Мир. — Гл. 7. — 466 с.
48. Кынчев Р. Концепция власти М. Фуко и “новые философы” // Современная структуралистская идеология (Генезис политологических концепций). — М.: ИФ АН СССР, 1984. — С. 72–86.
49. Лаку-Лабарт Ф. Поэтика и политика. — М., СПб.: Гнозис, 1999. — С. 7–42.
50. Лаку-Лабарт Ф. Трансценденция кончается в политике. — М.: Ин-т экспериментальной социологии, 1996. — С. 171–214.
51. Ледяев В. Г. Власть: концептуальный анализ. — М.: РОССПЭН, 2001. — 384 с.
52. Лейтхарт А. Демократия в многосоставных обществах: сравнительные исследования: Пер. с англ. — М.: Аспект Пресс, 1997. — 287 с.
53. Ленуар Р. Социальная власть публичного выступления / Поэтика и политика. — М., СПб.: Стилос, 1999. — С. 167–192.
54. Лукач Д. Политические тексты. — М.: Три квадрата, 2006. — 165 с.
55. Луман Н. Власть. — М.: Праксис, 2001. — 256 с.
56. Миле Ж.-Ф. Опыт как самотехника (читая Фуко). — М.: Ин-т экспериментальной социологии, 1996. — С. 98–121.
57. Мшвениерадзе В. В. Усмирение власти (политическая философия Б. Рассела) / В. В. Мшвениерадзе // Власть: Очерки современной политической философии Запада. — М.: Наука, 1989. — С. 149–179.

Г. Аренд, Р. Барт, М. Фуко, Ж. Дельоз, Ж. Елюль, У. Бек, Е. Канетті, Н. Луман, Ж. Бодриар, Сл. Жижек та інші визначні дослідники.

Креативністю та нестандартністю наукового підходу є визначення “політичного” за К. Шміттом; перегляд цього концепту в роботах Г. Лукача, М. Гайдеггера та Г. Аренд; визначення шляхів деконструкції інституціональної моделі влади у працях Р. Барта, М. Фуко, Ж. Дельоза; обґрунтування автономії політики як політичної ілюзії в ідеях Ж. Елюля; аналіз місця і ролі політики і субполітики в суспільстві Високого Модерну за У. Беком; критика класичної політичної теорії М. Фуко; дослідження “суспільства контролю” за Ж. Дельозом та низка інших наукових ідей, які докорінним чином відрізняються від загальноновживаних та традиційних політичних парадигм.

Маємо факт появи якісної нової парадигмальної орієнтації політичної теорії, яка орієнтує свій погляд на переформатування вектора політологічного пошуку, враховуючи новітні реалії постмодерного суспільства. Це, у свою чергу, вимагає від політологів виокремлення в окрему наукову галузь саме “некласичної політичної теорії”.

Цю навчальну дисципліну рекомендовано вивчати магістрам зі спеціальності “Політологія”, через те, що вдумливе і ґрунтовне оволодіння новітніми науковими “некласичними” концептами та ідеями є, з нашої точки зору, можливим тільки після опрацювання основних робіт з класичної політичної науки. Крім того, студенти мають не тільки достатню наукову базу, а ще й формують власний науковий політологічний світогляд — тільки за такої умови вони зможуть на достатньому рівні засвоїти іноді досить “непрості” у традиційному розумінні концепції, теорії та ідеї “некласичної політичної теорії”.

Навчальну програму і методичні рекомендації з дисципліни “Некласична політична теорія” розроблено на основі новітніх тенденцій світового та вітчизняного знання про світ постмодернізації у всій його багатогранності та різноманітті. Вагомий вплив на її автора справила програма курсу “Некласична політична теорія для студентів філософського факультету”, яку розроблено к. філос. н., доцентом І. А. Тукаленко, за що не тільки висловлюємо велику подяку, але й сподіваємося на подальше наукове співробітництво та взаємодопомогу².

² Тукаленко І. А. Некласична політична теорія для студентів філософського факультету [Електронний ресурс] / І. А. Тукаленко. — Режим доступу: <http://www.polit.univ.kiev.ua/pages.php?lang=ua&page=metodychky>

Викладання курсу “Некласична політична теорія” передбачає озброєння магістрантів знаннями й уміннями у проблематиці сутнісно-змістового наповнення феномену постмодернізації, її основних і допоміжних інструментів, якісно-кількісного навантаження теоретичних конструкцій некласичних політичних теорій, їх основних представників та виклад основоположних ідей.

Засвоєння навчальної програми передбачає написання магістрами денної форми навчання творчих робіт, доповідей для виступів на семінарах, студентських конференціях; організація та проведення круглих столів з проблематики некласичної політичної теорії. Магістри заочної форми навчання мають виконати контрольну роботу на одну із запропонованих тем. Термін подання контрольної роботи на кафедру — щонайпізніше за місяць до початку сесії.

Вивчення курсу завершується складанням заліку.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“НЕКЛАСИЧНА ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Генеза постмодерну як парадигми світогляду новітньої доби: теоретизація некласичних засад
1	Інтерпретаційні виміри феномену модернізації: аналіз основних наукових підходів
2	Трансформація політичного дискурсу в умовах постмодернізму
3	Теорія та історія некласичної політичної теорії
4	Дихотомія взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах постмодернізму
	Змістовий модуль II. Праксеологічний аналіз реалізації некласичної політичної науки у полі сучасного політикуму
5	Влада як комунікативний код у політичній системі суспільства (парадокси самоспостереження у роботах від Т. Парсонса до М. Лумана). Влада за П. Бурдьє

23. *Бурдьє П.* Социология политики. — М.: Socio-Logos, 1993. — 336 с.
24. *Варнер Б.* Нормальність — виняток — контрзнання: про історію одного модерного захоплення // Глобальні модерності: За ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона. — К.: Ніка-Центр, 2008. — С. 251–269.
25. *Варбанець П. А.* Роль лаїцизму у процесі модернізації традиційних суспільств ісламського Сходу: дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / П. А. Варбанець; НАН України, Ін-т світової економіки і міжнародних відносин. — К., 2004. — 188 с.
26. *Вирилю П.* Информационная бомба. Стратегия обмана. — М.: ИТДГК “Гнозис”, 2002. — 192 с.
27. *Газін В. П.* Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002 роки) / В. П. Газін, С. А. Копилов. — К.: Либідь, 2004. — 624 с.
28. *Глобалізація і безпека розвитку* / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук’яненко та ін. — К.: Вид-во КНЕУ, 2001. — 733 с.
29. *Горбатенко В. П.* Модернізація українського суспільства у контексті сучасних цивілізаційних процесів : дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / В. П. Горбатенко ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 1999. — 379 с.
30. *Горбатенко В. П.* Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть: Монографія. — К.: Вид. центр “Академія”, 1999. — 240 с.
31. *Грей Дж.* Поминки по Просвещению: Политика и культура на закате современности. — М.: Праксис, 2003. — 368 с.
32. *Грица Ю. І.* Концептуальні пріоритети функціональної взаємозалежності громадянського суспільства та держави / Електронний ресурс. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/F10_doc.pdf
33. *Даль Роберт А.* Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція / Пер. з англ. О. Д. Білогорського. — Х.: Каравелла, 2002. — 216 с.
34. *Дарендорф Р.* Дорога к свободе: демократизация и ее проблемы в Восточной Европе // Вопросы философии. — 1990. — № 9. — С. 34–46.
35. *Делез Ж.* Ницше. — СПб.: Аксиома, 1997. — 185 с.
36. *Делез Ж.* Общество контроля // Электронный ресурс. — Режим доступа <http://aitrus.info/node/754>. — Заголовок с экрана.
37. *Делез Ж.* Фуко. — М.: Гуманит. лит-ра, 1998. — 172 с.
38. *Дельоз Ж.* Бажання та насолода // Фуко М. Історія сексуальності. — Т 2: Інструмент насолоди. — Х.: Око, 1999. — С. 8–18.

5. Ахиезер А. С. Выступление на “Круглом столе” по проблемам современной модернизации // Вопросы философии. — 1993. — № 7. — С. 3–31.
6. Бальцерович Л. Социализм, капитализм, трансформация: Очерки на рубеже эпох: Пер. с польск. — М.: Наука, 1999. — С. 36–54, 55–60, 177–197.
7. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Р. Барт. — М.: Прогресс, 1989. — 616 с.
8. Барт Р. Мифологии / Р. Барт. — М.: Изд-во Сабашниковых, 1996. — 312 с.
9. Батлер Дж. Совесть сотворяет субъектов из всех нас // Психика власти: теории субъекции. — Харьков: ХЦГИ; СПб.: Алетейя, 2002. — С. 92–112.
10. Батлер Дж. Психика власти: теории субъекции. — Харьков: ХЦГИ; СПб.: Алетейя, 2002. — 168 с.
11. Бауман З. Индивидуализированное общество. — М.: Логос, 2005. — 390 с.
12. Бек У. Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономия. — М.: Прогресс-Традиция, 2007. — 304 с.
13. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну. — М.: Прогресс — Традиция, 2000. — 384 с.
14. Бжезинский З. Велика шахівниця. — Львів–Івано-Франківськ: Лілея–НВ, 2000. — 236 с.
15. Бжезинский З. Вне контроля. Глобальный беспорядок накануне XXI века // США: ЭПИ. — 1994. — № 4. — С. 112–121.
16. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или Конец социального / Ж. Бодрийяр. — Екатеринбург: Издательство Уральского ун-та 2000. — 96 с.
17. Бодрийяр Ж. Забыть Фуко. — СПб.: Владимир Даль, 2000. — 96 с.
18. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры. — М.: Республика, 2006. — 234 с.
19. Бодрийяр Ж. Прозрачность Зла. — М.: Добросвет, 2000. — 258 с.
20. Брустинов В. В. Модернизация системы власти и управления: чинники змін та розвитку: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / В. В. Брустинов; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2005. — 185 с.
21. Бульбенюк С. С. Неоліберальні моделі модернізації у суспільствах перехідного типу: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 / С. С. Бульбенюк; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2004. — 215 с.
22. Бурдые П. Политическая онтология Мартина Хайдеггера. — М.: Праксис, 2003. — 269 с.

1	2
6	Становлення “дисциплінарного” суспільства в модерну добу як відповідь на неспроможність інституціональних моделей влади
7	Некласичні теорії дисциплінарної влади: Л. Альтюсер, Б. Вагнер, Ф. Гватарі, Ф. Джеймсон
8	Дискурс як комунікативний інструмент реалізації влади: Р. Барт і Г. Маркузе
9	Тенденційне поле розвитку демократії в модерну добу: еволюційні ризики і захворювання — рецепти та лікування за сучасних умов
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“НЕКЛАСИЧНА ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ”

Змістовий модуль І. Генеза постмодерну як парадигми світогляду новітньої доби: теоретизація некласичних засад

Тема 1. Інтерпретаційні виміри феномену модернізації: аналіз основних наукових підходів (лекції — 2 год, самостійна робота — 2 год)

Сутнісні риси формаційної та цивілізаційної макротеорій сучасного суспільствознавства. Сутність і зміст модернізаційної макротеорії. Ідеологічні виміри теорій модернізації. Соціополітичний, інформаційно-політичний, ідеологічний, теоретичний фактори розвитку теорій модернізації.

Література [1–3; 17; 24; 25; 34; 69; 72; 76; 77]

Тема 2. Трансформація політичного дискурсу в умовах постмодернізму (лекції — 2 год, самостійна робота — 4 год)

Архітектоніка модерну та постмодерну. Модерн як “незавершений проект” за Ю. Хабермасом. “Модернізація”, “постколоніалізм”,

“постмодернізм” у роботах Е. Д. Кінга. Нормативно-практичне поле “входів” у модерність. Постмодернізм як реакція на кризу ідеології модерну.

Література [1–3; 13; 31; 47; 48; 56; 71; 72; 76; 77]

Тема 3. Теорія та історія неklasичної політичної теорії (лекції – 2 год, самостійна робота – 4 год)

“Некласична” політична теорія як реконцептуалізована відповідь на кризу “класичної” політичної науки. К. Шмідт і його робота “Поняття політичного” як початок мімікрії феномену політичного у новітню добу: умови та фактори. Історична генеза некласичної політичної науки у роботах Г. Лукача, М. Гайдегера, Х. Ортега-і-Гасета, Г. Арндт. Феномен “демакіявеллізації”. Політики і проблема “простих повсякденних практик”. Критика суб’єкт-об’єктних відносин і становлення “поля політики” у полі “соціуму” (П. Бурдьє, М. Крузьє, Е. Гідденс, Е. Валерстайн, Ю. Габермас).

Література [1–5; 28; 31; 71; 72; 76; 77]

Тема 4. Дихотомія взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах постмодернізму (лекції – 2 год, самостійна робота – 4 год)

Концептуальні пріоритети функціональної залежності громадянського суспільства та держави. Основні підходи до проблематики взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах постмодернізму. Ключові компоненти громадянського суспільства: система потреб, захист власності та дотримання індивідуального інтересу. Легітимізаційні функції суспільства. Концепція держави добробуту: виникнення та її втілення в життя у державі модерну.

Література [1–3; 23; 24; 25; 28; 31; 56; 72; 76; 77]

Змістовий модуль II. Праксеологічні виміри теорії модернізації: історія та сучасність

Тема 5. Влада як комунікативний код у політичній системі суспільства (парадокси самопостереження у роботах від Т. Парсонса до М. Лумана). Влада за П. Бурдьє (лекції – 2 год, самостійна робота – 4 год)

Влада як сукупність силових відносин за М. Фуко. Витоки, форми і способи функціонування влади. Процес інституційної об’єктивації

43. Назвіть проблему співвідношення насильства і влади за Е. Канеті.
44. Визначте простір і час у формуванні модерного диспозитиву влади (за Е. Гідденсом).
45. Визначте, що мається на увазі, коли зазначається, що автономія політики є політичною ілюзією (за Ж. Елюлем). Поясніть свою думку.
46. Майбутнє політики ХХІ ст. Яким Ви його бачите?
47. Європа та формування нових геополітичних обставин. Обґрунтуйте своє бачення розвитку.
48. Концепція М. Маккіндера та її значення в сучасному політичному житті.
49. Національні інтереси України в умовах модерну. Якими Ви їх бачите.
50. Особливості національної політики України в контексті постмодерної парадигми.
51. Вирішення конфлікту у вимірі бачення постмодерної теорії.
52. Криза політичної теорії: причини та форми протікання.
53. Конфлікт як фактор стабільності суспільства: розуміння неklasиків.
54. Критерії і характерні риси глобальних проблем сучасності.
55. Проблеми сталого розвитку в умовах суспільства постмодерну.
56. Внутрішні та зовнішні межі розвитку людства.
57. Політичні партії за сучасних умов.
58. Феномен політичної культури в умовах модерну.
59. Значення некласичної політичної теорії для розвитку української політичної науки.
60. Перспективи демократії у свідомості сучасних українців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Автономова Н. С. Власть в психоанализе и психоанализ власти // Власть: Очерки современной политической философии Запада. — М.: Наука, 1989. — С. 256–294.
2. Антонович И. И. После современности: Очерк цивилизации модернизма и постмодернизма. — Минск: Беларуская навука, 1997. — 446 с.
3. Арндт Х. Джерела тоталітаризму / Пер. з англ. В. Верлока, Д. Горчакова. — К.: Дух і літера 2002. — 575 с.
4. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. — М.: Текст, 1993. — 303 с.

22. Дайте анотацію на роботу Р. Барта “Міфології”. Як Ви вважаєте, чому цю роботу включено до основної літератури в межах курсу “Некласична політична теорія”?
23. Спробуйте зробити коротку доповідь на тему: “Соціальна влада публічного виступу”.
24. Що Ви розумієте під тезою “влада знаків”?
25. Охарактеризуйте словосполучення “політика літератури”.
26. Що мається на увазі, коли говориться про трансформацію потоків влади на владу потоків (за М. Кастельсом, Т. В. Люком)?
27. Обґрунтуйте тезу: “реальне” та “можливе” “віртуальне” (Ж. Дельоз, А. Бадью, П. Вірільо).
28. Зробіть аналіз “часо-світу” віртуальних телетехнологій реальності (за П. Вірільо).
29. Що таке віртуальне витіснення “референтів” політичних цінностей епохи модерну (за Ж. Бодріаром, Д. Івановим)?
30. Опишіть віртуальну реальність третьої світової війни (використовуючи ідеї Ж. Бодріара).
31. Дайте стисло відповідь на питання: нові обличчя влади (радники та експерти).
32. Визначте перспективи постмодерну (за В. Вельшем).
33. Визначте специфічно політичні категорії (за К. Шміттом).
34. Чи згодні Ви з тезою, що “насильство є використанням сили, якому відмовлено у легітимності” (за В. Беньяміном та З. Бауманом)?
35. Зазначте види політичного капіталу (за П. Бурдьє). Чим він відрізняється від соціального капіталу?
36. Зробіть стисло доповідь на тему: “Традиція проти модерності: вимір постполітики (за П. Бурдьє)”.
37. Чи згодні Ви з думкою, що демократизація є втратою політикою влади (за У. Беком). Обґрунтуйте свою відповідь у контексті сучасних українських реалій.
38. Чи погоджуєтеся Ви з тезою, що знання є продуктом владних відносин? Поясніть свою позицію.
39. Визначте поняття “ідеологічного державного апарату” в концепції Л. Альгюсера.
40. Концепція “теоретичного антигуманізму” Л. Альгюсера, її основні риси.
41. Визначте генеалогію сучасного громадянського суспільства.
42. Що Ви розумієте під дефініціями “політика ідентичності” та “політика розрізнення”? Яке місце ці види політик посідають у сучасному глобалізованому світі?

влади. Основний предмет макро- та мікрофізики влади як модерна технологія несвободи, примусу і панування. Умови та чинники комунікативної свободи.

Література [1–6; 58; 61; 63; 66; 69; 92; 93]

Тема 6. Становлення “дисциплінарного” суспільства в добу модерну як відповідь на неспроможність інституціональних моделей влади (лекції – 2 год, семінарські заняття – 2 год, самостійна робота – 4 год)

Два напрями впровадження “мікровлади”: “дисциплінарна” політика (спрямована на людське тіло) і “регулююча” політика (спрямована на людність у цілому). Механічний образ влади та його перенесення з аналогії на структуру за М. Ямпольським. Критика теоретичної обмеженості інституціональних моделей влади. Соціополітичні “матриці пізнання” та їх роль у становленні історичних моделей влади. Режими функціонування істини (“політики істини”) в “матрицях пізнання”. Становлення “дисциплінарного” суспільства в добу модерну. “Юридично-дискурсивна” модель влади та її еволюція в модерному суспільстві. В. Беньямін та його “Критика насильства”, “Мікрополітика Бажання” Ж. Дельоза.

Література [1; 2; 17; 18; 23–25; 28; 31; 32; 34; 93]

Тема 7. Некласичні теорії дисциплінарної влади: Л. Альгюсер, Б. Вагнер, Ф. Гватарі, Ф. Джеймсон (лекції – 2 год, самостійна робота – 4 год)

Дисциплінарна влада та “індивідуалізація” владних технологій. Біо-влада (“влада над живим”) та біо-політика. Феномен “біо-політики населення”. Тіло і людність як об’єкти “анатомо-політичної” та “біологічної” технологій влади. Дві вісі політичної технології життя: дисципліна тіла та регуляція життя. Формування дисциплінарного апарату влади: вишкіл та нормалізація. Технології суб’єктивності в політичних теоріях Л. Альгюсера, М. Фуко, Ж. Дельоза.

Література [1; 2; 17; 18; 23–25; 28; 31; 32; 34; 93]

Тема 8. Дискурс як комунікативний інструмент реалізації влади: Р. Барт і Г. Маркузе (семінарські заняття – 2 год, самостійна робота – 4 год)

Місце і роль політичного дискурсу у функціонуванні влади. Дискурсивні практики підкорення. Проект “політичної семіотики” за Р. Бартом. Текст як безвладна знакова утопія. “Влада-знання” та “нова чуттєвість” як практики опору дискурсу влади.

Література [1–8; 11; 13; 14; 17; 18]

Тема 9. Тенденційне поле розвитку демократії в добу модерну: еволюційні ризики і захворювання – рецепти та лікування за сучасних умов (семінарські заняття – 2 год, самостійна робота – 4 год)

Політика постіндустріалізму. Мережеве суспільство інформаційного капіталізму. Партії та профспілки на шляху до постіндустріального суспільства. Еволюційні ризики демократії. Постдемократія як епоха політики образів та образів політики.

Література [1–8; 11; 13; 14; 17; 18]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть основоположні засади модернізаційної теорії, з Вашої точки зору.
2. Що таке “європоцентризм” як світоглядна позиція, його прояв у науці, і які Ви пропонуєте можливі варіанти його подолання? Ваша точка зору на це явище.
3. Основні переваги та недоліки гносеологічного потенціалу модернізаційної парадигми.
4. Визначальні причини появи постмодернізаційної теорії у ХХ ст.
5. Зазначте “класиків” теорій постмодернізму.
6. У чому полягає відмінність таких феноменів постмодерну як “постструктуралізм” та “радикальний плюралізм”, за якими критеріями вони вирізняються.
7. Визначте концептуальні засади неklasичної політичної теорії.
8. Виокремте історичні тенденції розвитку неklasичної політичної теорії.
9. Як Ви розумієте “екзистенціалістські версії Політичного” у теоріях Г. Лукача та М. Гайдегера?

10. Що мається на увазі, коли зазначається, що “політичний процес нині “демакіявелізований”. Чи згодні Ви з такою точкою зору?
11. Чи згодні Ви з думкою М. Фуко, що владу необхідно розглядати як “практику панування і поневолення”, а юридичні рішення, поліцейські заходи, педагогічні рекомендації, інтернування, дисциплінування, контроль та форми тілесного та інтелектуального тренінгу є прикладами вторгнення сил, що соціалізують та організують природний субстрат тілесності. Поясніть свою позицію.
12. М. Фуко вбудував в один змістовно-синонімічний ряд несвободу, соціальність та страждання. На його думку, втіленнями їх, так би мовити “молекулами влади”, є багатоманітні стосунки людей-атомів – від загальноновизнаних відносин стосунків у політичних та громадських спільнотах до найінтимніших. Чи згодні Ви з такою позицією автора?
13. Ваше ставлення до тези про те, що влада не лише не заперечує свободу, а потребує її як умову своєї можливості, бо існує лише стосовно вільних суб’єктів, які мають справу зі спектром відкритих можливостей. Поясніть.
14. У Ж. Бодрійяра є робота “Забути Фуко”. Чому, на вашу думку, дослідник дав їй таку назву?
15. Що мається на увазі, коли зазначається про “інституційну неспроможність модерних механізмів реалізації влади в умовах постмодернізму”. Обґрунтуйте свою думку.
16. Визначте сутнісно-змістовне наповнення фукольдіянської “мікрофізики влади”.
17. Визначте основний зміст роботи Ж. Дельоза “Мікрополітика Бажання”.
18. Зазначте тілесні практики як “домовні практики культури”. Яке місце вони посідають у політичній теорії?
19. Чи згодні Ви з думкою Ж. Дельоза, що машинна техніка (матеріальна технологія) є детермінованою людською технологією (технологіями індивідуалізації та суб’єктивування)? Поясніть свою позицію.
20. Охарактеризуйте поняття “тілесної схеми” у Ж. Дельоза та Ф. Гватарі.
21. Що мається на увазі, коли зазначається про сучасні тенденції переходу від трансцендентної до іманентної норми (за М. Фуко, Б. Вагнером)?